

ע"פ 2960/14 - איציק חזן נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 2960/14

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן

כבוד השופט נ' סולברג

כבוד השופטת ע' ברון

המערער: איציק חזן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה
מיום 12.3.2014 ב-תפ"ח 20524-05-12 שניתן על ידי
כבוד השופטים מ' גלעד, ד' פיש ו-ת' שרון-נתנאל

תאריך הישיבה: י"ג באדר א התשע"ו (22.2.2016)

בשם המערער: עו"ד חגית לרנאו
בשם המשיבה: עו"ד לינור בן אוליאל

פסק-דין

השופטת ע' ברון:

1. לפנינו ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (כבוד השופטים מ' גלעד, ד' פיש ו-ת' שרון-נתנאל), במסגרתה הורשע המערער לאחר ניהול משפט הוכחות, ברצח בכוונה תחילה - עבירה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); ובהחזקה ונשיאת נשק שלא כדין - עבירה לפי סעיפים 144(א)

ו-144(ב) לחוק (הכרעת הדין ב-תפ"ח 12-05-20524 מיום 26.1.2014). הערעור נסוב סביב ההרשעה בעבירת הרצח; וככל שיתקבל הערעור, גם על עונש מאסר העולם שהושת על המערער כמצוות החוק, ותשלום הפיצויים לאלמנת המנוח. במוקד הערעור ניצבת השאלה אם די היה בראיות הנסיבתיות שהוצגו על ידי המשיבה כדי להביא להרשעתו של המערער ברצח, וזאת בהיעדר ראיות ישירות לאשמתו.

כתב האישום ועובדות המקרה

2. מעובדות כתב האישום עולה כי המערער, יליד שנת 1963, תושב בית שמש, החליט בתחילת חודש ינואר 2011 להמית את בנימין הסה (להלן: המנוח). מאז שנת 1985 ועד מותו כיהן המנוח כמנכ"ל חברה קדישא האשכנזית של חיפה, האחראית על הקבורה בכל בתי העלמין בחיפה, ובמועדים הרלוונטיים התגורר בשדרות סיני מספר 15 בחיפה (להלן: הבית או בית המנוח). עוד עולה מכתב האישום כי ביום 2.1.2011 הגיע המערער לחיפה וביצע פעולות התחקות אחר המנוח, לצורך מימוש החלטתו להמיתו; וביום 14.1.2011 הגיע המערער פעם נוספת לחיפה וביצע פעולות התחקות נוספות עד יום 16.1.2011 (להלן: סוף השבוע), לצורך ביצוע הרצח. בפרק זמן זה שהה המערער בבית של בן דודו קובי חזן (להלן: קובי), ברחוב לאון בלום בחיפה (להלן: הדירה).

ביום 16.1.2011 סמוך לשעה 18:30 ביצע המערער סיור ליד בית המנוח, שנעדר מהבית באותה עת, ולאחר מכן חזר לדירה. בזמן מסוים לפני השעה 20:15 הגיע המערער בשנית לבית המנוח והמתין לבואו, כאשר הוא מצויד באקדח חצי אוטומטי מסוג CZ שבכוחו להמית אדם (להלן: האקדח). סמוך לשעה 20:15 המנוח ואשתו חזרו לביתם, החנו את רכבם והלכו לכיוון הבית כאשר המנוח צועד ראשון ואשתו אחריו. כשהמנוח הגיע לרחבת הכניסה לבית, המערער ירה לכיוונו באמצעות האקדח לפחות חמישה קליעים, ולפחות ארבעה מתוכם פגעו במנוח בחזהו ובזרועותיו וגרמו למותו.

3. להשלמת התמונה העובדתית יצוין כי כ-10 חודשים לאחר ביצוע המעשים המתוארים, ומשכיווני חקירה קודמים העלו חרס, נמצא האקדח ששימש לביצוע הרצח כאשר הוא מוסתר במקווה בבית שמש, עיר מגוריו של המערער, מאחורי עמוד בטון, עטוף בגרביים שעל אחת מהן נמצא פרופיל גנטי (להלן: דנ"א) של המערער. בעקבות כך בוצעו מחקרי תקשורת לגבי מכשיר הטלפון הסלולרי של המערער, ובמסגרתם נמצא כי המערער שהה בקרבת בית המנוח במועדים הרלוונטיים, כמתואר בכתב האישום. במסגרת מחקרי התקשורת אוכנו שיחות רבות, ובין היתר נמצא כי ביום 2.1.2011 המערער ביצע שיחת טלפון לבית המנוח ממקום סמוך לבית, חרף העובדה שבין השניים לא הייתה היכרות מוקדמת; וכן אוכנה שיחה נוספת שביצע לבית שכן של המנוח, יעקב גלעד (להלן: גלעד), שגם עימו אין למערער היכרות קודמת. על בסיס ממצאים אלה הוגש כתב האישום כמפורט לעיל. במהלך המשפט כפר המערער כפירה כללית במעשים המיוחסים לו בכתב האישום, אולם יצוין כי במסגרת עדותו הודה שהגרביים שעטפו את האקדח היו שייכים לו, וטען כי כל תפקידו הסתכם בקבלת האקדח ובהעברתו והסתרתו.

הכרעת הדין

4. בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער בהכרעת דין מקיפה ויסודית המשתרעת על פני כ-200 עמודים. כבר בפתח הכרעתו מצוין בית המשפט כי ההרשעה נשענת על צבר של ראיות נסיבתיות, זו הסוגיה שבמוקד הערעור שלפנינו. בחלק הארי של הכרעת הדין בית המשפט סוקר את השורה הארוכה של הראיות הנסיבתיות שהביאו להרשעת המערער, ולהלן יובאו עיקרי הדברים.

5. ככלל, בית המשפט הגיע למסקנה כי עדי המשיבה הם מהימנים. בהתייחס לעדותה של קרן מלכה, עדת התביעה המרכזית ומי שהייתה בת זוגו של המערער במועדים הרלוונטיים (להלן: מלכה), נקבע כי עדותה אמינה, וזאת במיוחד משנמצא כי לא היה למלכה כל רצון להביא להפללתו של המערער, חרף העובדה שנפרדו מאז; ובמקרים רבים אף ניסתה לסייע לו בעדותה הגם שזמנה כעדה מטעם התביעה. מעדותה של מלכה, שהתלוותה למערער בנסיעתו לחיפה בסוף השבוע שבו נרצח המנוח, עולה כי במהלך שהותו בחיפה הגיע המערער לרחובות הסמוכים לבית המנוח, באופן התואם את האיכונים הסולוריים שבוצעו למכשירו, במטרה לאתר את המנוח שאותו הוא תיאר (באופן שקרי) באוזני מלכה כמי שחייב לו כסף. לבסוף בית המשפט קבע כי לא קיים פער משמעותי בין עדותה של מלכה לבין עדותו של המערער, כפי שתפורט בהמשך, והסתירה בין העדויות נוגעת אך לשני עניינים שלגביהם העדיף בית המשפט את גרסתה של מלכה: פער במיקום המדויק שבו עצרו את הרכב במהלך ההתחקות אחר המנוח, לגביו נקבע שהוא זניח; וסכום של 40,000 ש"ח שקיבל המערער מקובי, לדברי מלכה, לכאורה בתמורה לרציחת המנוח; ויצוין כי קובי לא זומן לעדות על ידי המערער, וזאת נזקף לחובתו.

אין צורך לשוב ולפרט את כל העדויות מטעם המשיבה, ואציין שתיים מקביעותיו של בית המשפט שנודעה להם יתר חשיבות להכרעה. ראשית, בית המשפט קבע כי רק אדם אחד ירה במנוח, וזאת על סמך עדות הראייה של שכנו, ידידיה סגל (להלן: סגל), וכן על סמך הממצא הבליסטי שלפיו כל הקליעים נורו מנשק אחד. בנוגע לעדה רונית אבוטבול, עדותה נמצאה לא מהימנה ומשכך בית המשפט העדיף את הגרסה שמסרה בחקירתה שלפיה המערער הלווה לה כסף בסמוך לאחר סוף השבוע בחיפה; עובדה שמחזקת את המסקנה כי המערער קיבל כסף מקובי בתמורה לביצוע הרצח.

6. בהתייחס לעדות המערער, בית המשפט המחוזי קבע כי היא רצופת שקרים, גדולים וקטנים כאחד, וכי כל מטרתו הייתה להרחיק את עצמו מהמעשים המיוחסים לו; ובהקשר זה יצוין כי המערער הודה בעדותו ששיקר במהלך חקירותיו. לגופם של דברים, מהשוואת עדותו של המערער עם האיכונים שנעשו למכשיר הסולורי שלו עולות סתירות בנוגע למקום הימצאותו ביום הרצח, כמו גם בימים הקודמים לו - כאשר ביצע פעולות התחקות בסמוך לבית המנוח. אשר לשיחת הטלפון שבוצעה ממכשירו של המערער לבית המנוח כשבועיים עובר לרצח, ממקום הסמוך לבית, המערער טען שלא הוא שביצע את השיחה, תוך שסיפק לכך הסברים רבים וסותרים שהוגדרו על ידי בית המשפט המחוזי כ"דמיוניים", כגון שהטלפון חייג מעצמו למנוח או שאדם זר ביקש לבצע שיחת טלפון ממכשירו בעת שסעד במסעדה בשם "דלי בגט" - גרסאות שנקבע לגביהן כי הן אינן אמינות; זאת משום התרשמותו של בית המשפט מעדות המערער וכן לנוכח ראיות חיצוניות הסותרות את גרסתו. ביחס לסכום הכסף שקיבל מקובי לאחר הרצח, המערער הכחיש בתחילה שקיבל סכום כסף כלשהו, ובהמשך שינה את גרסתו מספר פעמים לגבי גובה הסכום שקיבל; ויוזכר כי הוא נמנע מזימונו של קובי למתן עדות, דבר שנזקף לחובתו בהקשר זה.

עוד יצוין כי גם גרסתו של המערער ביחס לדנ"א שנמצא על הגרביים שעטפו את האקדח נמצאה כלא מהימנה. לטענתו, מעורבותו הסתכמה בכך שהוא הסכים להעביר את האקדח למי שיוורו לו, לאחר השימוש שנעשה בו; ומשכך, הוא עטף את האקדח בגרביים שלו ואז החביאו, אך לאחר מספר שבועות האקדח נעלם מהמקום שבו הוחבא. בית המשפט המחוזי מצא סתירות ושקרים בגרסתו של המערער: הוא לא ידע לומר מה סכום הכסף שהוצע לו בתמורה להעברת האקדח; לא ניתן כל הסבר מדוע לא קיבל תמורה, ומדוע אף אחד לא יצר איתו קשר בנוגע להשלמת ההעברה; ובאופן תמוה המערער טען כי מי שמסר לו את האקדח עשה כן רק לאחר שהסיר את הכפפות שעטה ומשכך המוסר נגע באקדח בידיו החשופות - מעשה שאינו מתיישב עם ההיגיון; והטענה כוונה ככל הנראה להדגיש את מחדל החקירה הנטען שמנע איתור טביעות אצבע ודנ"א על האקדח, כפי שיפורט בהמשך, באופן שלכאורה היה מצביע על הרוצח "האמיתי". לבסוף חזר בית המשפט המחוזי על התרשמותו השלילית מעדותו של המערער ועמד על כך ששקרו

מחזקים את ראיות התביעה, ועשויים אף להוות סיוע. עוד נקבע בהקשר זה כי המערער כבש את גרסתו למשך זמן רב, עד לאחר שנחשפה בפניו כל המסכת הראייתית בפרשת התביעה. זאת, ללא כל הסבר משכנע וחרף ההזדמנויות הרבות שניתנו לו לפרוש אותה במהלך חקירותיו; וגם בשל כך יש לייחס לה משקל מופחת.

אשר לעדי ההגנה האחרים, שלומי אלבז ודודי חיים, שנחקרו בחשד לאותו הרצח מבלי שנמצאו די ראיות להעמידם לדין - בית המשפט קבע כי אין בכך כדי להקים ספק סביר באשמתו של המערער. המשטרה חקרה את יתר החשודים באופן סביר, והאפשרות שישנם אנשים אחרים המעורבים ברצח היא ערטילאית בלבד; וממילא לא מחלישה את הראיות בדבר תפקידו של המערער כמי שלחץ על ההדק ורצח את המנוח.

7. בנוסף לעדויות המפורטות לעיל, הרשעתו של המערער נסמכה במידה רבה גם על ראיית הדנ"א של המערער, שנמצא כאמור על הגרביים שבהם היה עטוף האקדח, בעת שאותו; בצירוף עם חוות הדעת הבליסטית שלפיה אקדח זה הוא האקדח שבאמצעותו נורה המנוח. המערער לא חלק על ממצאים אלה, וזאת משגרסתו האחרונה הייתה שתפקידו הסתכם בשמירה של האקדח במטרה להעבירו הלאה, באופן שהוביל להותרת הדנ"א שלו על הגרביים שבהם עטף את האקדח בעת שהחביאו. בית המשפט המחוזי סקר את הפסיקה שהתגבשה בבית משפט זה ביחס לראיות דנ"א וציין, למעלה מן הצורך, כי ישנה גישה שלפיה ניתן להרשיע אדם לפי ראיית דנ"א גם כאשר זו הראיה היחידה. בענייננו, לנוכח קיומן של ראיות נסיבתיות רבות נוספות - אין בתזה החלופית המוצעת על ידי המערער, שלפיה תפקידו הסתכם בהסתרת האקדח ובמטרה למוסרו הלאה, כדי להטיל ספק במסקנה המרשיעה שעולה מראיית הדנ"א, גם אם היא ראייה נסיבתית. זאת, הן לנוכח העובדה שהמערער סירב למסור את זהותם של מי שהוא טען שמסרו לו את האקדח, דבר שלשיטתו היה יכול להצילו מהרשעה; הן מאחר שהשכל הישר מורה שאדם שמעורב ברצח לא ימסור ראייה המפלילה אותו לאדם אחר שאותו כמעט שאינו מכיר.

ראייה נסיבתית מרכזית נוספת היא איכוני הטלפון שנעשו למכשיר הסלולרי של המערער, שממקמים אותו באופן מפליל באזורים ובזמנים הרלוונטיים המפורטים בכתב האישום. בתוך כך אותרו שיחות שבוצעו כחלק מפעולות ההתחקות אחר המנוח כשבועיים עובר לרצח, לרבות שיחות לבית המנוח שבוצעו ממקום הסמוך לבית וכן לשכנו של המנוח גלעד. יצוין כי המערער תחילה טען שאינו מכיר את גלעד, ולאחר מכן טען שהתקשר אליו בעקבות מודעה לאימוץ חתול, ובהמשך שינה את גרסתו שמדובר במודעה להשכרת רכב או דירה; בעוד שגלעד בחקירתו מסר שלא פירסם מודעה כלשהי. בנוסף ביצע המערער שיחות נוספות מחיפה בסוף השבוע שקדם לרצח, לרבות מאזור בית המנוח; וכן שיחה שבוצעה דקות ספורות עובר לרצח, בשעה 20:02, ממקום סמוך לבית המנוח. בית המשפט ציין כי המערער למעשה לא חלק על חוות הדעת של מומחה התקשורת מטעם המשיבה שניתח את האיכונים, וטענותיו התמקדו בהסברים תמימים לכאורה להימצאותו באותם מקומות. ואולם טענותיו של המערער נטענו בעלמא ללא כל ביסוס ראייתי, בעוד שחלק מהסבריו התגלו כשקרים ברורים שלא ניתן להבינם אלא כניסיון של המערער להרחיק את עצמו מהמעשים המיוחסים לו. בהקשר זה נקבע גם כי האיכונים שבוצעו בסמוך לאחר הרצח, הממקמים את המערער באזור מרוחק מבית המנוח, נווה שאנן, אינם סותרים את רצף האירועים הנטען על ידי המשיבה, וזאת מאחר שבפרק הזמן המדובר לא הייתה מניעה שהמערער יגיע מבית המנוח לאזור זה, בו נקבע שנמצאת גם הדירה של קובי שאליה חזר לאחר הרצח.

ראיות נסיבתיות נוספות כוללות אמרה של המערער בשיחה עם המדובר שהיה עצור עמו באותו התא, שממנה עולה אפשרות שהמערער ידע היכן נמצאת זירת הרצח לפני שהמידע נמסר לו על ידי חוקריו; התנהגות מפלילה של המערער שעולה הן מעדותה של מלכה שתיארה את התנהלותו של המערער כלחוצה, הן מן התכיפות הגבוהה שבה

המערער הגיע לאזור בית המנוח; והעובדה שישינו קשר קרוב והדוק, לרבות ביום הרצח, בין קובי לבין אלי סלמן, מי שיחד עם אחיו עמדו בראש החברה קדישא הכורדית בחיפה ושמשך זמן רב היו מסוכסכים עם המנוח על רקע סוגיה של הקצאת מקומות קבורה. בית המשפט מדגיש כי כל אלו הן ראיות מסייעות בלבד וכי לא עליהן נסמכת ההרשעה; ובהקשר זה נקבע כי לא הוכח מה היה המניע של המערער לבצע את הרצח, אם כי נראה שמדובר במניע כספי, ומכל מקום צוין כי קיומו של מניע אינו תנאי הכרחי להרשעה.

8. במהלך משפטו טען המערער לקיומם של מחדלי חקירה, אולם בית המשפט המחוזי קבע שאין בהם כדי לעורר ספק סביר בדבר אשמתו. בהתייחס לטענת המערער כי המשטרה התרשלה בחקירתה ולא מיצתה כיווני חקירה נוספים מלבדו, זו נדחתה מכל וכל, תוך שצוין כי במהלך עשרת החודשים הראשונים לאחר הרצח נבדקו מספר כיווני חקירה מבלי ששמו של המערער עלה כחשוד; ונעשו פעולות חקירה שלא הניבו די ראיות מפלילות כלפי יתר האנשים שנחשדו כמעורבים. אשר לעובדה כי מצלמות האבטחה בבית המנוח נבדקו על ידי המשטרה רק שנה וחצי לאחר הרצח, נקבע כי אמנם מדובר במחדל, אולם לא היה בו כדי לפגוע בהגנתו של המערער משנמצא כי המצלמות היו תקולות מאז שנת 2010, וממילא הן לא היו מכוונות אל המקום המדויק שבו עמד היורה. לבסוף, ביחס לטענה שהמשטרה התרשלה בכך ששלחה את האקדח לבדיקות בליסטיות לפני שהוא נשלח לבדיקות דנ"א, באופן שהכשיל את האפשרות לערוך אותן - ובכך נמנעה האפשרות למצוא את "הרוצח האמיתי", לשיטת המערער - נקבע שאכן מדובר במחדל חקירה. אלא שגם בכך לא קופחה הגנתו של המערער, שהרי לגרסתו הוא יכול היה להתגונן על ידי מסירת זהות אותם מעורבים, ומשיקוליו בחר שלא לעשות כן. בית המשפט קבע כאמור כי המערער שיקר בעניין עצם קיומם של אותם מעורבים אחרים, אולם גם לשיטתו - אין הוא יכול להיתלות במחדל חקירה שלכאורה שלל ממנו ראיה שכבר מצויה בידיו; ואם היא מצויה בידו אזי לא נגרם לו כל נזק מהמחדל.

9. בית המשפט הרשיע את המערער על בסיס הראיות הנסיבתיות שפורטו, וזאת בדרך שהותוותה בפסיקה להרשעה בפלילים על סמך ראיות נסיבתיות בלבד, בהיעדר ראיות ישירות. ראשית קבע בית המשפט כי כל ראיה מפלילה כשלעצמה תומכת בממצא העובדתי שלפיו המערער הוא שירה במנוח; שנית נקבע כי הסתכלות על מסכת הראיות הכוללת ומשקלן המצטבר, על סמך ניסיון החיים והשכל הישר, מובילה למסקנה שהמערער הוא שירה במנוח מעבר לכל ספק סביר; ושלישית נקבע כי המערער לא עמד בנטל להצביע על גרסה עובדתית חלופית שעולה בקנה אחד עם הראיות הנסיבתיות ושיש בה כדי לעורר ספק סביר באשמתו; וזאת משנמצא כי הסבריו הם בלתי אמינים, כבושים, רוויים בשקרים ואינם נותנים מענה לכלל הראיות. אשר לפן המשפטי נקבע כי מתקיים היסוד העובדתי של עבירת הרצח; וכן מתקיים היסוד הנפשי של כוונה תחילה, כהגדרתה בסעיף 301(א) לחוק העונשין. זאת משהמערער החליט להמית את המנוח, ערך הכנות לשם כך, וביצע את המעשה בהיעדר קנטור מצד המנוח. לבסוף צוין בית המשפט המחוזי כי הסניגורים בסיכומיהם לא התמודדו עם הפן המשפטי של עבירת הרצח, וכלל לא טענו כי לא התקיימו יסודות העבירה ככל שיוכרע כי המערער הוא זה שירה במנוח. לנוכח האמור המערער הורשע גם בהחזקה ונשיאת נשק שלא כדין.

ביום 12.3.2014 גזר בית המשפט המחוזי את עונשו של המערער והשית עליו עונש חובה של מאסר עולם בגין הרצח; ופיצוי בסך של 250,000 ש"ח לאלמנת המנוח. אשר לעבירת הנשק נקבע מתחם עונש הולם שבין 1 ל-3 שנות מאסר; ולאחר שנשקלו נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה - כגון גילו של המערער והעובדה שהוא צפוי להשתחרר ממאסר עולם שנגזר עליו רק בהגיעו לגיל זקנה, מחד גיסא, ועברו הפלילי המכביד, מאידך גיסא - נגזר עליו עונש של 16 חודשי מאסר בפועל, אולם נקבע כי אלה ירוצו בחופף לעונש מאסר עולם שהושת על המערער, בניכוי ימי מעצרו מיום 17.4.2012 ועד מתן גזר הדין.

10. ביום 25.4.2014 הגיש המערער את הערעור שלפנינו, המופנה נגד הרשעתו בעבירת הרצח, כאשר עיקר טענתו של המערער היא שבית המשפט המחוזי לא יישם כראוי את המבחנים שהותוו בפסיקה לצורך הרשעה של אדם בפלילים על סמך ראיות נסיבתיות בלבד. לגופו של עניין, טענתו המרכזית של המערער היא כי בית המשפט שגה כאשר הסיק ממחקרי התקשורת ומהאיכונים, שהמערער שהה בקרבת בית המנוח בזמן סמוך לפני הרצח. לטענתו, האיכון שבוצע לשיחת הטלפון ממכשירו של המערער בשעה 20:02, שהיא לשיטתו הראיה המרכזית שהביאה להרשעתו, כלל לא מלמד על כך שהמערער ארב למנוח בסמוך לבית. השיחה בוצעה 12-13 דקות לפני הזמן שבו התקבל הדיווח על הרצח במוקד המשטרה, אורכה היה 34 שניות, ולטענת המערער עולה מהאיכון כי השיחה בוצעה מאזור שלא כולל את בית המנוח; וכי המערער היה בתנועה במהלך השיחה בכיוון של התרחקות מבית המנוח.

בנוסף טוען המערער כי יש ליתן משקל מזכה למספר ראיות שלא מתיישבות עם הכרעת הדין, ובהן הסתירות בעדויותיהם של מלכה ושל שכנו של המנוח, סגל, כמו גם קיומם של חשדות כלפי מעורבים נוספים ברצח. לבסוף טוען המערער כי בית המשפט המחוזי העניק משקל יתר לשקריו של המערער בחקירותיו ולכבישת גרסתו, וכי בהיעדר אפשרות להרשיע על סמך הראיות הנסיבתיות שהוצגו על ידי המשיבה לא היה מקום "להשלים את החסר" על ידי הסקה ראייתית משקריו. עוד בהקשר זה נטען כי לנוכח חששו של המערער מפגיעה מצד גורמים עברייניים לא היה מקום לשלול את הטענה שמעורבים אחרים הם אלה שביצעו את הרצח, ולא המערער שנמנע מלהסגירם.

11. המשיבה מצידה טוענת כי האיכונים אינם מהווים נדבך מרכזי בהרשעת המערער, אלא הם מלמדים על זיקה לאזור זירת הרצח והם אך מצטרפים למארג הראייתי הכולל. המשיבה מדגישה כי המערער אכן בסביבת בית המנוח פעמים רבות במועדים הרלוונטיים, וזאת ללא שניתן כל הסבר להימצאותו באזור שלכאורה אין לו כל עניין להימצא בו. יתר על כן צוין כי באחת מהפעמים המערער אף ביצע שיחת טלפון לבית המנוח עצמו בעת ששהה בסמוך לו, וזאת בהיעדר היכרות מוקדמת בין השניים ותוך שבית המשפט קבע כי הסבריו של המערער לכך אינם אמינים. עוד מציינת המשיבה את יתר הראיות שמצביעות על המערער כמי שביצע את הרצח, כגון ששיקר למלכה בדבר קיומו של "חייב", שהמערער הודה שבדה מדמיונו, ושאותו לכאורה הלך לחפש פעמים רבות באזור בית המנוח; הודאת המערער בדבר הימצאותו באזור בית המנוח בסמוך לזמן הרצח, כעולה מהאיכונים, כאשר בגרסתו הכבושה שנמצאה לא אמינה נטען שהגיע למקום כדי לקבל את האקדח לצורך הסתרתו; כמו גם ראיית הדנ"א, מצבו הנפשי במהלך פעולות ההתחקות וביום הרצח, אמירות מפלילות, קבלת סכום הכסף מקובי לאחר הרצח; ולכל האמור מתווספים שקריו הרבים של המערער, שלטענת המשיבה בית המשפט לא הפריז במשקל שיוחס להם.

לשיטת המשיבה, מבחינה של כל הראיות יחדיו לא נותר כל תרחיש סביר מלבד זה שהמערער הוא שביצע את הרצח, ובניגוד לטענת המערער ההרשעה אינה מבוססת בעיקר על איכון המערער בסמוך לבית המנוח בשעת הרצח. מטרת האיכונים הייתה להראות שהמערער שהה פעמים רבות באזור זירת הרצח ללא כל הסבר, והדבר נתמך גם על ידי עדותה של מלכה. אשר לטענות המערער בדבר האיכונים שבוצעו בשעת הרצח, המשיבה מציינת כי המערער אכן בשעה 19:16 על ידי אנטנה סלולרית המספקת שירות לאזור שבו נמצא בית המנוח, ובשעה 20:02 המערער אמנם אכן באופן דומה באזור שבית המנוח לא נכלל בגדרו, אולם מדובר באזור שגם לשיטת המערער נמצא במרחק מספר דקות נסיעה מהבית, באופן שלא שולל את האפשרות שהמערער הוא שביצע את הרצח. עוד טוענת המשיבה כי אין כל בסיס לטענה שמהאיכון עולה כי המערער התרחק מבית המנוח, מאחר שבין שני האזורים שבו אכן ישנו שטח חופף שאינו מאפשר לקבוע את כיוון התקדמותו. לטענת המשיבה, מהראיות עולה כי המערער ארב בסמוך לבית המנוח

פעמים רבות במהלך סוף השבוע שקדם לרצח וכן שבועיים קודם לכן, ואין בעובדה שהוא נמצא לכל היותר במרחק 2.5 ק"מ מזירת האירוע 12-13 דקות עובר לרצח כדי ליצור ספק סביר לגבי אשמתו של המערער.

לבסוף מתייחסת המשיבה בקצרה לטענות הנוספות של המערער כלפי יתר הראיות. בתוך כך טוענת המשיבה כי אין בעדותו של סגל, שכנו של המנוח, כדי לשלול את אשמתו של המערער, כאשר ממילא לא מעדותו של סגל הסיק בית המשפט שהמערער הוא היורה; כי טענות המערער ביחס לעדותה של מלכה נוגעות לממצאי מהימנות, וכי אין כל פגם במסקנות שאליהן הגיע בית המשפט באשר לציור הזמנים שעה שנלקחה בחשבון העובדה שמלכה הייתה תחת השפעת סמים והודתה שהיא מתקשה להעריך זמנים; כי בית המשפט קבע כממצא של מהימנות שאין ממש בטענות המערער בדבר קיומם של מעורבים נוספים, מאחר שלא סביר שבמצב דברים זה היה נמנע ממסירת זהותם; וכי ממילא אין כל סתירה בין הרשעתו של המערער לבין החשד שישנם גורמים שהיו מסוכסכים עם המנוח ושהיה להם עניין ברצח.

12. בדיון שהתקיים לפנינו חזרו הצדדים על טענותיהם, והדברים קיבלו ביטוי בפרוטוקול הדיון. מבלי לחזור על טענות הצדדים, יצוין כי במהלך הדיון באת-כוח המערער טענה שעל פי האיכונים לא ניתן לבסס את הטענה שלפיה בזמן הרצח המערער ארב למנוח, אך הסכימה שהיה לו די זמן להגיע מהאזור שבו אוכן לבית המנוח. עוד מציינת באת-כוח המערער כי גם אם הראיות מצביעות על כך שהמערער ביצע פעולות הכנה - לא ניתן להסיק מכך שהוא גם מי שביצע את הרצח. באת-כוח המערער מוסיפה ומדגישה כי יש למערער קושי לספק הסבר חלופי סביר לממצאים המרשיעים לנוכח הפחד שלו מיתר המעורבים בפרשה. לבסוף יצוין כי לפני משורת הדין ניתנה למערער רשות להגיש טיעונים נוספים, שלא באמצעות באת-כוחו, אך לאחר עיון מצאתי שאין בהם כדי להוסיף דבר על הטענות שכבר נטענו מטעמו.

דיון והכרעה

13. כבר בפתח הדיון אומר כי הגעתי לכלל מסקנה שדין הערער להידחות, וכך אציע לחברי להורות. אין חולק כי בבית המשפט המחוזי לא הוצגו ראיות ישירות כלשהן להוכחת אשמתו של המערער, והרשעתו נסמכה אך על מארג של ראיות נסיבתיות. ואולם, כידוע, היעדר ראיות ישירות אינו מוביל בהכרח לזיכוי של נאשם, ובית המשפט מוסמך להרשיע נאשם בפלילים על בסיס ראיות נסיבתיות בלבד - ככל שדי בהן כדי להוביל לידי מסקנה כי אשמתו הוכחה מעבר לכל ספק סביר. כידוע, ראיות נסיבתיות אינן מוכיחות במישרין את העובדות הטעונות הוכחה, אולם ייחודן טמון בכך שהן משמשות להסקת מסקנה בנוגע לאפשרות התקיימותן של עובדות אלה - המבוססת על עקרונות לוגיים, ניסיון החיים והשכל הישר; ועיקר כוחן של הראיות הנסיבתיות הוא במשקלן הכולל ובהצטרפותן למארג אחד (ראו ע"פ 2697/14 חדאד נ' מדינת ישראל, בפסקאות 71-76 לחוות דעתו של חברי השופט ס' ג'ובראן (6.9.2016)); ע"פ 9038/08 נאשף נ' מדינת ישראל, בפסקאות 12-13 (15.4.2010) (להלן: עניין נאשף); ע"פ 6167/99 בן שלוש נ' מדינת ישראל, פ"ד (6) 577, 587 (2003)).

לאורך השנים השתרש בפסיקה מתווה לבחינתן של ראיות נסיבתיות באמצעות בדיקה תלת-שלבית, שעליה עמד זה מכבר חברי השופט נ' סולברג ב-ע"פ 6392/13 מדינת ישראל נ' קריאף (21.1.2015) (להלן: עניין קריאף), שעליו נסמך בין היתר המערער בטיעונו לפנינו. בשלב הראשון, על בית המשפט לבחון כל ראיה נסיבתית כשלעצמה ולקבוע אם יש בה כדי לבסס ממצא עובדתי מסוים, תוך הערכת עוצמתה ומהימנותה. בשלב השני, בית המשפט נדרש להתבונן במארג הראייתי השלם ולבחון אם יש בו כדי לסבך את הנאשם כך שהמסקנה הטבעית הנובעת מן הדברים היא שהוא

ביצע את העבירות המיוחסות לו, וזאת לפי ניסיון החיים, ההיגיון והשכל הישר. בשלב השלישי מועבר הנטל לכתפי הנאשם על מנת שיציע הסבר חלופי הגיוני העולה בקנה אחד עם המארג הראייתי; הסבר שיש בו כדי "לערער את אלמנט ההיסק הלוגי מן הראיות הנסיבתיות אל המסקנה המפלילה" (עניין קריאף, פסקה 101; ראו גם ע"פ 3669/14 גולן נ' מדינת ישראל, בפסקה 14 (18.12.2016)). ויודגש כי אין באמור כדי לשנות מהכלל הבסיסי שלפיו הנטל להוכיח את אשמתו של הנאשם רובץ על המדינה:

"לאחר השלב השלישי והצבת שתי הגרסאות זו אל מול זו, נותר השופט עם מצפונו ונדרש להכריע האם כמסקנה כוללת צלחה התביעה את הרף הנדרש בכדי לקבוע כי אדם אשם במעשים שיוחסו לו. מסקנה זו חייבת להיות המסקנה ההגיונית היחידה, ברורה מעבר לספק סביר, וגוברת על כל אפשרות רציונלית אחרת" (עניין קריאף, פסקה 125).

14. מהאמור עולה כי ראשית יש לבחון בנפרד את הראיות שבמחלוקת - האם יש בכל אחת מהן כדי להצביע, כעניין של קשר לוגי, על אשמתו של המערער כמי שירה במנוח בפתח ביתו ביום 16.1.2011 סמוך לשעה 20:15. כאמור, הראיה שעומדת במרכז טיעונו של המערער בפנינו היא האיכון שבוצע למכשיר הטלפון הסלולרי שלו בשעה 20:02, באופן שלכאורה מצביע על כך שבעת הרצח המערער היה מצוי באזור בית המנוח. טרם שאפנה לדון בטענה לגופה, אציין כי להשקפתי מדובר בממצא עובדתי שאליו הגיע בית המשפט המחוזי, חרף הנופך הפרשני שהמערער מבקש לייחס לטענתו בדבר האיכונים. זאת, מאחר שהמסקנות שאליהן הגיע בית המשפט בדבר מקום הימצאותו של המערער לנוכח האיכונים שבוצעו נסמכו על חוות דעתו של מומחה התקשורת, שעמד לחקירת הצדדים, כמו גם על ממצאי העובדה בנוגע למרחקים בין האזורים הרלוונטיים (ויצוין בהקשר זה כי בית המשפט גם יצא לסיור בשטח במהלך המשפט). כידוע, אין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצאי עובדה ומהימנות, וזאת לנוכח המשקל הרב הנודע להתרשמות הבלתי אמצעית של הערכאה הדיונית מהראיות ומהעדויות שהובאו לפניו. כך, למעט בנסיבות חריגות המצדיקות התערבות - למשל כאשר נפלה בהחלטת הערכאה הדיונית שגיאה נראית לעין, או מקום שהמסקנות אינן מתיישבות עם הגיונם של דברים (ראו למשל: ע"פ 522/84 סביחאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(1) 551, 556-555 (1987); ע"פ 9352/99 יומטוביאן נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(4) 632, 643-645 (2000); ע"פ 1081/14 צעלוק נ' מדינת ישראל, בפסקאות 47-48 (18.12.2016)). דעתי היא שהמקרה דנן אינו נופל בגדר חריגים אלה, ואבאר.

מהאיכון שבוצע בשעה 20:02, 12-13 דקות עובר לרצח, נמצא שהמערער ביצע שיחת טלפון שנמשכה 34 שניות, שבתחילתה נמצא באזור הקרוי "כרמל מרכזי וודג'ווד חיפה - סקטור 2" ובסיומה באזור שנקרא "מרכז הכרמל - סקטור 1" - שני אזורים שבית המנוח לא נמצא בתחומם. המערער מבקש לראות בכך ראייה מזכה משום שהיא מצביעה על כך שבנקודת זמן זו המערער לא ארב למנוח בסמוך לבית, וכן שהמערער בין האזורים מעיד על התרחקותו מזירת הרצח; וזאת אין בידי לקבל. אמנם איכון זה מעיד על כך שבשעה 20:02 המערער לא ארב למנוח בביתו, אולם לנוכח העובדה שהמערער נהג ברכב; וכן שהמרחק המרבי בין בית המנוח לבין הקטע המרוחק ביותר באזור שבו אוכן (היא ההנחה העובדתית המיטיבה עם המערער) אינו עולה על 2.5 ק"מ - אזי נובעת המסקנה שהאיכון עולה בקנה אחד וללא כל קושי עם הסברה שבמשך 12-13 הדקות שלאחר השיחה המערער יכול היה להגיע לבית המנוח, להמתין לו מספר דקות נוספות ולבסוף לירות בו משהמנוח ואשתו הגיעו למקום. מטיעונו במהלך הדיון נראה שאף המערער אינו חולק על כך שראיה זו אינה שוללת את האפשרות שהוא ירה במנוח. יצוין כי גם אין בידי לקבל את הטענה שמהאיכון עולה שהמערער התרחק מהמקום במהלך השיחה. זאת הן משום שמדובר בשאלה שבמומחיות שהיה על המערער להציב בפני מומחה התקשורת, והוא לא עשה כן; והן מן הטעם שעליו מצביעה המשיבה שלפיו בחינה של תשריטי פרישת האנטנות הסלולריות מגלה על פניו שישנה חפיפה מסוימת בין שני האזורים, עובדה שמקשה על הסקת מסקנה

כלשהי בדבר כיוון התקדמותו של המערער.

לא למותר לציין בהקשר זה כי אין בסיס לטענת המערער שלפיה ראיית האיכון היא הראיה המרכזית שהביאה להרשעת המערער. מדובר באחת מבין ראיות נסיבתיות רבות שיחדיו הביאו להרשעתו. עוד אציין כי גם בבחינה עצמאית של הראיה, ספק בעיניי אם בית המשפט הסיק ממנה את הממצא שהמערער סבור שהסיק - קרי שהמערער ארב למנוח במשך שעה עובר לרצח. איכון זה הוא אחד מבין שורת איכונים שמצביעים על כך שהמערער הגיע לאזור של בית המנוח, לרבות בדקות שקדמו לרצח, ללא כל הסבר המניח את הדעת; והעובדה שבשעה 20:02 הוא אוכן בקרבת בית המנוח, גם אם לא ממש בסמוך לו, היא ממצא מסבך ולא מזכה. עוד יוער כי את המרחק כולו בין הדירה של קובי לבית המנוח ניתן לגמוע בפחות מ-10 דקות נסיעה, ולאחר שהמערער הגיע פעמים רבות לבית המנוח אין זה מפתיע שפעם אחת אירע שהוא הגיע סמוך לחזרתו של המנוח לבית.

15. בנוגע ליתר הראיות הנסיבתיות, אני שותפה לדעת בית המשפט המחוזי שראה בהן ראיות שמסבכות את המערער בביצוע הרצח. בנוגע לעדותה של מלכה, טענותיו של המערער נוגעות לקביעת ממצאי מהימנות, וכאמור לא בנקל תתערב ערכאת הערעור בממצאים אלה. לגופם של דברים, בית המשפט נתן את דעתו לסתירות בעדותה של מלכה, בפרט בנוגע לרצף הזמנים, וקבע כי אין בהן כדי לפגום במהימנותה. מלכה הותירה על בית המשפט רושם כמי שאינה רוצה לסבך את המערער, חרף היותה עדה מטעם התביעה; ובסופו של יום, לאחר שהמערער מסר את גרסתו הכבושה, נקבע שלא נותר פער ממשי בין עדותה של מלכה לבין עדותו של המערער ויתר הראיות. המערער הודה שהוא בדה ממוחו את קיומו של אדם שחייב לו כסף ושאותו הלך לחפש מספר רב של פעמים בשבועיים שקדמו לרצח, כפי שמלכה העידה שנמסר לה על ידי המערער; כשלמעשה מדובר היה במנוח, כפי שעולה מהאיכונים הרבים שבאחד מהם נמען השיחה היה המנוח בעצמו, חרף העובדה שבין המערער למנוח לא הייתה כל היכרות מוקדמת. משכך, הפער שנותר בין עדותה המהימנה של מלכה לגרסתו הבלתי אמינה של המערער נותר זניח למדי: סכום הכסף המדויק שהמערער קיבל מקובי לאחר שבוצע הרצח, ויוער כי ממילא נקבע שלא די בכך כדי לבסס ממצא בדבר מניע כספי; והמיקום המדויק שבו המערער ומלכה עצרו את הרכב באחת מפעולות ההתחקות אחר המנוח, כשבהקשר זה יוער, למעלה מן הצורך, כי המרחק שבין שתי נקודות העצירה הנטענות מסתמן כבטל לחלוטין, כך שממילא לא היה בכך כדי לשנות מן המסקנה בדבר פעולות ההתחקות שביצע המערער אחר המנוח.

אשר לעדותו של שכנו של המנוח, סגל, גם ביחס אליה לא מצאתי ממש בהשגותיו של המערער. אכן נראה שבשלבים שונים סגל מסר תיאורים סותרים בדבר המראה החיצוני של היורה, אולם לבסוף לא נקבע כל ממצא עובדתי על סמך עדותו, מלבד חיזוק לממצא הבליסטי שמדובר היה ביורה יחיד. אמנם, אילו סגל היה מעיד באופן נחרץ כי ראה את היורה בבירור ומאפייניו החיצוניים היו שונים מאלה של המערער - ייתכן שהיה בכך כדי להוות ראיה מזכה; אולם בנסיבות המקרה, משהראות הייתה לקויה ונמצא שסגל לא יכול להעיד באופן פוזיטיבי ומהימן כיצד נראה היורה, אין הדבר יכול להוות ראיה לא לזכותו של המערער ולא לחובתו. יוזכר בהקשר זה כי כאשר מדובר בראיות נסיבתיות, על המדינה להראות כי המארג הראייתי מצביע בבירור לעבר אשמתו של נאשם - ואז הנטל להציע הסבר חלופי סביר עובר לכתפיו. בענייננו, עדותו של סגל לא אומרת דבר לעניין זהותו של היורה, ומשכך אין היא יכולה להיכלל בגדר המארג הראייתי המפליל, אולם היא גם אינה יכולה לתמוך בהסברו החלופי של המערער.

16. יתר הראיות אמנם ניצבות רק בשולי הערעור (אם בכלל), אולם מצאתי לנכון להתייחס אליהן בקצרה, וזאת על מנת שבשלב הבא ניתן יהיה לבחון אם המארג הכולל של הראיות הנסיבתיות בדין הביא להרשעתו של המערער. אשר לראיית הדנ"א על הגרביים שעטפו את האקדח, ברי כי זו הראיה המפלילה ביותר העומדת לחובתו של המערער, כפי

שציין בית המשפט המחוזי. קביעת ממצאים פורנזיים בהסתברויות השואפות ל-100% על סמך אפיון והשוואה של פרופיל גנטי הציבה בשנים האחרונות את ראיית הדנ"א כאחת מהראיות הנסיבתיות בעלות המשקל הגבוה ביותר (ראו ע"פ 5459/09 שוורץ נ' מדינת ישראל (20.7.2015)); ולא לחינם נקבע ב-ע"פ 149/12 אלמליח נ' מדינת ישראל (24.9.2012) (להלן: עניין אלמליח) על ידי השופטת ע' ארבל שבנסיבות מסוימות ניתן אף להרשיע נאשם על סמך ראיית דנ"א הניצבת לבדה:

"להשקפתי, ניתן בנסיבות מסוימות להרשיע נאשם על יסוד ראיית דנ"א הניצבת לבדה. אף לטעמי, יש לגזור לעניין זה גזירה שווה מההלכה הנוהגת בשיטתנו באשר לראיה של טביעת אצבע (בכפוף לאמור להלן). זו מורה כי ניתן לבסס הרשעה בפלילים על טביעת אצבע כראיה יחידה ובלבד שאין בראיות שבאו בפני בית המשפט הסבר 'תמים' להימצאותה של הטביעה, במידה המקימה ספק סביר באשמתו של הנאשם..." (עניין אלמליח, בפסקה 27).

לא לחינם אם כן נמנע המערער מלחלוק על ממצאי בדיקת הדנ"א, כמו גם על ממצאי הבדיקה הבליסטית שמצאה כי האקדח שהיה עטוף בגרביים של המערער הוא אותו אקדח שבאמצעותו נורה המנוח; ויודגש כי איני מתעלמת מההסבר שסיפק המערער שלפיו חלקו הסתכם בהעברת האקדח ובסופו של דבר רק בהסתרתו, ולכך עוד אתייחס. ראיות נוספות הן האיכוניום הרבים, מלבד זה שבוצע כאמור בסמיכות לזמן הרצח, שמיקמו את המערער באזור בית המנוח במהלך השבועיים שקדמו לרצח, כאשר פעם אחת אף ביצע המערער שיחת טלפון למנוח עצמו. גם בהקשר זה לא ניתן לקבל את טענת המערער, שלפיה אין לייחס משקל מרשיע לאיכוניום משהם מעידים רק על ביצוע הכנות, ולא על ביצוע הרצח עצמו. ראיות נסיבתיות בהגדרתן אינן ראיות ישירות לביצוע העבירה שמיוחסת לנאשם, אלא טיבן טמון בכך שהן קושרות את הנאשם למעשים המיוחסים כך שבמצטבר ההסבר היחיד שנותר הוא אשמתו של הנאשם. בענייננו ספק אמנם אם די היה באיכוניום כשלעצמם כדי להביא להרשעת המערער, אולם כאשר הם מצטרפים למארג ראיתי כולל ומקיף - כפי שיפורט כעת - יש בהם כדי לסבך את המערער ואט אט להותיר את אשמתו כהסבר הסביר היחיד והמתבקש לממצאים אלה, מעבר לכל ספק סביר.

17. משעמדתי בקצרה על הראיות הנסיבתיות העיקריות שהצטברו לחובת המערער, כאשר נמצא כי כל אחת בנפרד מסבכת אותו בביצוע הרצח, יש לבחון אם המארג הכולל של הראיות מוביל למסקנה כי אשמתו של המערער היא המסקנה ההגיונית הברורה שעולה מצירוף כל הראיות - והתשובה לכך היא חיובית. המערער, שאינו תושב חיפה, הגיע במהלך השבועיים שקדמו לרצח פעמים רבות סמוך לבית המנוח, כאשר על פניו אין לו כל עניין להימצא שם. למערער אין כל היכרות מוקדמת עם המנוח, וחרף זאת התקשר לטלפון שבביתו, ופעם נוספת לטלפון של שכנו, גלעד, בעת שהוא שוהה בסמוך לבית. ביחס לכל אותן פעמים שהגיע לאזור בית המנוח, המערער הודה ששיקר לבת זוגו כי קיים אדם בדיוני שחייב לו כסף, שאותו הוא מחפש. המערער יצא לחפש את אותו "חייב" באזור בית המנוח גם בשעת ביצוע הרצח, למחרת עזב את העיר, ובהמשך קיבל סכום כסף כזה או אחר מקובי, שאצלו התגורר; ושאינו מחלוקת שהוא מקורב עד מאוד למי שהיו בסכסוך עסקי מתמשך עם המנוח. לבסוף, עשרה חודשים לאחר ביצוע הרצח ומשהמטרה ניסתה אך לא הסתייע בידה למצוא ראיות הקושרות את יתר החשודים בביצוע הרצח, נמצא האקדח שבאמצעותו נורה המנוח מוחבא בתוך גרביים של המערער, ובעקבות כך נמצאו יתר הראיות המנויות לעיל. מסיכום קצר זה של הראיות הנסיבתיות העיקריות עולה המסקנה כי המערער הוא שירה במנוח; וכי גם אם כל אחת מהראיות בנפרד אינה מצביעה בהכרח על המערער כמי שירה במנוח - צירופן יחדיו מוביל למסקנה כי כל אפשרות אחרת היא בגדר תרחיש דמיוני חסר כל ביסוס ראיתי.

18. מהאמור עד כה, יש לזכור, לא נובעת עדיין המסקנה שיש להרשיע את המערער, ובשלב זה, הוא השלב השלישי במבחן התלת-שלבי המפורט לעיל, מועבר הנטל לכתפי המערער על מנת שיציע הסבר סביר חלופי העולה בקנה אחד עם המארג הראייתי. זאת, מהטעם הפשוט שאם צבר של ראיות נסיבתיות עולה בקנה אחד עם שניים או יותר הסברים סבירים שלפחות אחד מהם אינו מפליל, אזי משמעות הדבר היא שאשמתו של הנאשם לא הוכחה מעבר לספק סביר. וזאת יש להבהיר – לא כל ספק הוא ספק סביר. "התזה המוצעת על ידי הנאשם צריכה להקים ספק אמיתי שיעורר ספק סביר. לא סגי באפשרות תיאורטית ודחוקה שמעלה הנאשם, שהרי מידת ההוכחה הנדרשת בפלילי היא 'מעבר לספק סביר' ולא של ודאות מוחלטת" (ראו: ענייןנאשף, בפסקה 14). המשמעות היא, בין היתר, ש"ספק לבדו אינו מספיק, אלא רק ספק שיש לו אחיזה סבירה בחומר הראיות" (ע"פ 347/88 דמיאניוק נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(4) 617, 655 (1993); וכן ראו ע"פ 9809/08 לזרובסקי נ' מדינת ישראל, בסעיף 71 (25.11.2010); ע"פ 8140/11 אבו עסא נ' מדינת ישראל, בפסקה 52 (3.9.2015)).

במקרה דנן, ההסבר שאותו הציע המערער בעדותו הוא הסבר קלוש שאינו מספיק כדי להקים ספק סביר באשמתו, ובהקשר זה יש ליתן את הדעת לסתירות הרבות שנמצאו בעדותו של המערער ולכבישת גרסתו. כידוע, שקרים של נאשם עשויים לעלות כדי חיזוק ואף סיוע לראיות התביעה, כאשר מדובר בשקרים מהותיים היורדים לשורש העניין, ומשלא ניתן להם הסבר מספק (ראו ע"פ 1645/08 פלוני נ' מדינת ישראל (3.9.2009); יעקב קדמי על הראיות חלק ראשון 298-305 (2009)). כאמור, אחת מטענותיו של המערער בערעור היא שבית המשפט המחוזי ייחס משקל רב מדי לסתירות בגרסתו, וזאת אין לקבל. ראשית, משום שמהמפורט לעיל עולה שלחובת המערער ניצבת שורה ארוכה של ראיות נסיבתיות מפלילות, ולא מצאתי כי בית המשפט המחוזי ייחס לשקריו משקל יתר כראיה עצמאית. שנית, וזו הנקודה שיש להבהיר, מעבר לתפקידים של שקרי נאשם כראייה מחזקת, הם גם רלוונטיים – וביתר שאת – לשלב השלישי במבחן התלת-שלבי של הרשעה על סמך ראיות נסיבתיות. בשלב זה, יש לבחון אם הנאשם הצליח להראות שקיים הסבר המתקבל על הדעת ושעולה בקנה אחד עם מארג הראיות הנסיבתיות, ומשכך המוקד הוא בבחינה אם גרסתו אמינה אם לאו; וזאת מבלי לגרוע מחובת בית המשפט לבחון את מכלול התרחישים האפשריים (עניין קריאף, בפסקה 100).

בענייננו, לשקריו של המערער ולכבישת גרסתו יש משקל רב בשלב זה של בחינת אמינות גרסתו. גרסתו של המערער שנמסרה לראשונה במסגרת עדותו היא, שתפקידו הסתכם רק בקבלת האקדח לידיו לצורך העברתו הלאה ובהסתרתו עד אז; ובדין דחה בית המשפט הסבר זה מכל וכל וקבע שהוא אינו מקים ספק סביר באשמתו של המערער. זאת, הן מאחר שפרטים רבים בגרסתו של המערער נמצאו כשקרניים לאחר שעומתו מול עדויות וראיות אחרות; הן לנוכח חוסר ההיגיון שנמצא בדרך שבה נטען שהתכנית העבריינית יצאה אל הפועל, באופן המעיד על חוסר סבירותה, כאשר בבסיס הדברים נראה כי אין להלום שהרוצח יזדקק לשירותיו של אדם זר לצורך הסתרת ראייה מפלילה. מבלי לחזור על כל הסתירות וה"חורים" שבית המשפט המחוזי מצא בגרסתו של המערער, אבקש לחדד מספר עניינים הרלוונטיים לטענות נוספות המועלות על ידי המערער בהקשר זה.

ראשית יובהר, כי כבישת גרסתו של המערער במשך זמן כה רב, עד הרגע שבו עלה לדוכן העדים, מסבכת את המערער גם מן הטעם שהיא מהווה הודאה בשקרים הרבים שסיפר המערער במסגרת חקירותיו; אך יותר מכך, בהקשר של הרשעה על סמך ראיות נסיבתיות, היא פוגעת באפשרות לראות בגרסתו הכבושה כהסבר סביר לראיות שהתגבשו נגדו. זאת, משהגרסה נמסרה רק לאחר שהמערער נחשף לכלל החומר הראייתי שנאסף נגדו, ובכך נתאפשר לו לעצב באופן מלאכותי ובדיוק רב את גרסתו ולהתאימה לראיות הנסיבתיות. אילו המערער היה מוסר את גרסתו כבר בזמן החקירה, סביר להניח שחוקריו היו מעמתים אותו עם שאלות היורדות לרזולוציות פרטניות של השתלשלות האירועים,

וכבר אז עשויה הייתה גרסתו להתברר כלא אמינה. משכך, השקרים הרבים שנמצאו בגרסת המערער חרף העובדה שזו נכבשה זמן רב רק מחזקים את המסקנה שמדובר בגרסה שלא נולדה אלא לצורך העניין; ורק כדי לסבר את האוזן אציין שניים מהפרטים בגרסתו של המערער שנמצא שאין להם כל אחיזה במציאות, בהינתן קיומן של ראיות חיצוניות חד משמעיות: כך, בנוגע לשעה שבה אכל ב"דלי בגט", וכך בנוגע לסיבה שבגללה התקשר לשכנו של המנוח, גלעד - "המצאות" שלא משרתות כל מטרה מלבד ניסיון של המערער להרחיק את עצמו מהמעשים המיוחסים לו.

שנית, יודגש כי גרסתו של המערער נשענת כל כולה על עדותו שלו, ותו לא. המערער התאים את עדותו המתפתחת לראיות הנסיבתיות שהציגה המשיבה, אולם הוא לא הציג כל ראיה חיצונית לעדותו שבכוחה לחזק את אמינות גרסתו או לכרסם בגרסת המשיבה. בהקשר זה יצוין כי בגדרי גרסתו של המערער נטען שישנם מספר מעורבים נוספים, לרבות מי שלכאורה גייס אותו לצורך העברת האקדח לידיו והסתרתו על ידו, ושגילוי זהותם היה בנקל מסייע למערער בגרסתו כי הוא חף מאשמת הרצח אילו זה היה המצב. צדק אפוא בית המשפט משדחה את טענתו של המערער כי אין באפשרותו לחשוף את זהותם מחשש למעשי נקם מצידם, לאחר שהתרשם גם בנקודה זו כי גרסת המערער, שלפיה הסיכון האמור "גובר" על עונש מאסר עולם, מעוררת תהיות ואיננה אמינה, ויש בכך כדי ללמד שאותם גורמים מעורבים אינם קיימים. ניכר כי התמקדותו של המערער באנשים אלה נועדה להסיט את תשומת הלב מהעובדה שהמערער כשל במתן הסברים מניחים את הדעת למרבית הראיות הנסיבתיות, גם כאשר אין כל סיבה לחשוב שהסבר תמים ואמיתי (ככל שקיים) היה גורם להסתבכותו מול גורמים עברייניים. כך למשל, עד היום המערער לא סיפק הסבר סביר לאיכונים הרבים סמוך לבית המנוח, מלבד הטענה הכללית והבלתי משכנעת כי שהה בסביבה ועל כן סביר שיימצא באזור ההוא. לסיכום עניין זה, המערער כשל לחלוטין במתן הסבר חלופי הגיוני שמקים ספק סביר באשמתו; כאשר זו הוכחה מעבר לכל ספק סביר על ידי המשיבה.

19. סופו של דבר, אציע לחברי לדחות את הערעור, ומשכך המערער יישא בעונש מאסר עולם והפיצוי לאלמנת המנוח שגזר עליו בית המשפט המחוזי. אמנם אין בנמצא ראיות ישירות להוכחת אשמתו של המערער, אולם השורה הארוכה של ראיות נסיבתיות כמפורט לעיל, בצירוף שקריו הרבים של המערער וחוסר יכולתו להציג גרסה אמינה שמתיישבת עם השכל הישר או עם הראיות, שתעלה ולו ספק קל ביותר באשמתו - כל אלה מובילים למסקנה, מעבר לכל ספק סביר, כי המערער הוא שרצח את המנוח.

שׁוֹפֵט

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

עמוד 12

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ע' ברון.

ניתן היום, כ' בטבת התשע"ז (18.1.2017).

שופטת

שופט

שופט
